

**TERMINLAR TARJIMASIDAGI NOMUVOFIQLIKLAR VA ULARNI
BARTARAF ETISH: O‘ZBEK VA NEMIS TILLARI MISOLIDA**

*Farg‘ona davlat Universiteti
Magistratura bo‘limi Lingvistika (Nemis tili)
mutaxassisiligi 2-bosqich talabasi
Turg‘unova Maloxatxon Xusanboy qizi
PhD Azizboy Axyamov*

Annotatsiya: Mazkur maqolada o‘zbek va nemis tillaridagi iqtisodiy va huquqiy sohalarga oid terminlarni tarjima qilishda uchraydigan nomuvofiqliklar va ularni bartaraf etish yondashuvlari tahlil qilinadi. Til tizimlari, madaniy kontekstlar va lingvistik xususiyatlardagi farqlar tarjima jarayonini murakkablashtiradi. Ushbu tadqiqotda transliteratsiya, transkripsiya, leksik ekvivalentlarni tanlash va tavsifiy tarjima usullarining amaliy ahamiyati misollar orqali yoritiladi. Terminologik tarjimada muammolarni hal etishning ilmiy asoslangan usullari taklif etiladi.

Kalit so‘zlar: Termin tarjiması, nomuvofiqlik, transliteratsiya, transkripsiya, leksik ekvivalentlik, tavsifiy tarjima, leksik-semantik tahlil, o‘zbek va nemis tillari, iqtisodiy terminologiya, huquqiy terminologiya, madaniy tafovut, tarjima nazariyasi, termin moslashuvi, xalqaro muloqot, tarjima strategiyalari.

**НЕСООТВЕТСТВИЯ ПРИ ПЕРЕВОДЕ ТЕРМИНОВ И ПУТИ ИХ
УСТРАНЕНИЯ: НА ПРИМЕРЕ УЗБЕКСКОГО И НЕМЕЦКОГО
ЯЗЫКОВ**

Аннотация: В данной статье анализируются несоответствия, возникающие при переводе терминов в области экономики и юриспруденции между узбекским и немецким языками, а также подходы к их устранению. Различия в языковых системах, культурных контекстах и лингвистических особенностях усложняют процесс перевода. В данном исследовании через примеры освещается практическая значимость таких методов, как транслитерация, транскрипция, выбор лексических эквивалентов и описательный перевод. Предлагаются научно обоснованные подходы к решению проблем терминологического перевода.

Ключевые слова: перевод терминов, несоответствия, транслитерация, транскрипция, лексическая эквивалентность, описательный перевод, лексико-семантический анализ, узбекский и немецкий языки, экономическая терминология, юридическая терминология, культурные различия, теория перевода, адаптация терминов, международное взаимодействие, переводческие стратегии.

INCONSISTENCIES IN TERM TRANSLATION AND THEIR RESOLUTION: A CASE STUDY OF UZBEK AND GERMAN LANGUAGES

Abstract: This article analyzes the inconsistencies encountered in translating economic and legal terms between Uzbek and German languages and the approaches to address them. Differences in language systems, cultural contexts, and linguistic features complicate the translation process. This study highlights the practical significance of methods such as transliteration, transcription, lexical equivalence selection, and descriptive translation through examples. Scientifically grounded approaches to resolving terminological translation issues are proposed.

Keywords: term translation, inconsistencies, transliteration, transcription, lexical equivalence, descriptive translation, lexical-semantic analysis, Uzbek and German languages, economic terminology, legal terminology, cultural differences, translation theory, term adaptation, international communication, translation strategies.

Tarjima xalqaro muloqot va iqtisodiy hamkorlikning muhim vositasi hisoblanadi. Ayniqsa, iqtisodiy va huquqiy matnlarni tarjima qilishda aniqlik va aniqlik katta ahamiyatga ega. Biroq, o'zbek va nemis tillari lingvistik va madaniy tafovutlarga ega bo'lgani sababli, terminlarni to'g'ri tarjima qilishda bir qator muammolar yuzaga keladi. Bu muammolar lingvistik strukturaviy farqlar, madaniy moslik, hamda ekvivalentlik tamoyillari bilan bog'liqdir. Ushbu maqola o'zbek va nemis tillaridagi terminlarni tarjima qilishda yuzaga keladigan nomuvofiqliklarni chuqur o'rganishga va ularni hal qilish yo'llarini aniqlashga qaratilgan.

1. Terminlar tarjimasidagi nomuvofiqliklar

Terminlarni tarjima qilishda lingvistik va madaniy tafovutlar asosiy muammolar sifatida ko'zga tashlanadi. Quyida ushbu muammolar tahlil qilinadi:

1. **Leksik ekvivalent yo'qligi.** Ba'zi terminlarning o'zbek tilida bevosita ekvivalentlari mavjud emas. Masalan, nemis tilidagi "Pfandrecht" atamasi o'zbek tiliga "garov huquqi" deb tarjima qilinadi, lekin bu terminning huquqiy doiradagi ishlatilishi ko'pincha tavsifiy tushuntirishni talab qiladi.
2. **Madaniy tafovutlar.** Terminlarning ma'nosi ko'pincha lingvistik tizimga emas, balki madaniy kontekstga bog'liq bo'ladi. Masalan, nemis tilidagi "Verjährung" (da'vo muddati o'tishi) atamasi o'zbek tilida huquqiy jarayonlarda kam qo'llaniladi, bu esa madaniy moslikni hisobga olish zaruratini keltirib chiqaradi.
3. **Sintaktik va grammatik murakkabliklar.** Nemis tilida terminlar tarkibiy jihatdan murakkab bo'lib, ularni o'zbek tiliga to'g'ri tarjima qilish uchun sintaktik strukturalarni moslashtirish kerak bo'ladi. Masalan, "Konventionalstrafe"

(konvetsion jarima) atamasi shartnoma huquqida maxsus shartlarni talab qiluvchi murakkab tushunchadir.

Nomuvofiqliklarni bartaraf etish usullari

Terminlarni tarjima qilishda yuzaga keladigan muammolarni bartaraf etish uchun bir qator yondashuvlar qo‘llaniladi. Quyida asosiy usullar tahlil qilinadi:

1. Transliteratsiya va transkripsiya

Transliteratsiya va transkripsiya usullari terminlarning fonetik va grafik shakllarini o‘zbek tiliga moslashtirish orqali ularning o‘ziga xosligini saqlaydi. Bu usullar, ayniqsa, xalqaro iqtisodiy va huquqiy terminlar uchun qo‘llaniladi.

Misol: "Hypothek" — "Ipoteka". Nemis tilidagi atama o‘zbek tilida bevosita fonetik moslik orqali ishlatiladi.

Misol 2: Franchise so‘zi nemis tilida biznes sohasida keng qo‘llaniladi va o‘zbek tiliga "franchayzing" deb transkripsiya qilinadi. Ushbu atama o‘zbek tilida iqtisodiy tushunchalar qatorida moslashgan holda ishlatiladi.

Transliteratsiya va transkripsiya xalqaro standartlarga muvofiq terminlarni unifikatsiya qilish imkonini beradi.

2. Leksik ekvivalentlarni tanlash

Ba‘zi terminlarning ma‘nosi o‘zbek tilida bevosita leksik ekvivalent orqali ifodalanadi. Bu yondashuv, ayniqsa, semantik jihatdan mos tushuvchi terminlar uchun samaralidir.

Misol 1: „Einkommensteuer“ — „Daromad solig‘i“. Bu atama iqtisodiy huquqiy kontekstda ikki til o‘rtasida to‘liq mos keladi.

Misol 2: „Kündigung“ — „Bekor qilish“. Shartnoma yoki mehnat munosabatlarini to‘xtatishni anglatadi.

Leksik ekvivalentlarni to‘g‘ri tanlash tarjimaning aniqligini ta‘minlaydi va o‘quvchilar uchun tushunarligini oshiradi.

3. Tavsifiy tarjima

Ba‘zi murakkab terminlarni tarjima qilishda tavsifiy tarjima usuli qo‘llaniladi. Ushbu yondashuv terminning ma‘nosini izohlash orqali uni to‘liq tushuntiradi.

Misol 1: „Genehmigung“ — „Tasdiq“. Tavsifiy tarjima: “Huquqiy faoliyat uchun beriladigan ruxsat hujjati”.

Misol 2: „Zahlungsunfähigkeit“ — „To‘lovga layoqatsizlik“. Tavsifiy tarjima: „Qarzdorning moliyaviy majburiyatlarni bajara olmasligi.“

Tavsifiy tarjima terminning kontekstual ma‘nosini to‘g‘ri yetkazishga yordam beradi.

3. Leksik-semantik tahlil

Terminlarni to‘g‘ri tarjima qilish uchun ularning leksik va semantik xususiyatlarini chuqur o‘rganish zarur. Quyidagi tahlillar ushbu jarayonning muhimligini ko‘rsatadi:

„Frachtbrief“ — „Yuk jo‘natish hujjati“: Leksik ma‘noda transport jarayonida tomonlarning huquq va majburiyatlarini ifodalaydi.

„Restschuld“ — „Qoldiq qarz“: Semantik ma‘noda qarzdorning asosiy to‘lovdan keyin qolgan qarz miqdorini anglatadi.

Leksik-semantik tahlil terminologik nomuvofiqliklarni aniqlash va ularga yechim topishda muhim vositadir.

Xulosa

Terminlar tarjimasida nomuvofiqliklar til tizimlari va madaniy kontekstlar o‘rtasidagi tafovutlar bilan bog‘liq. Ushbu maqolada muammolarni bartaraf etish uchun transliteratsiya, transkripsiya, leksik ekvivalentlarni tanlash va tavsifiy tarjima kabi usullarni qo‘llash ahamiyati yoritildi. Ushbu yondashuvlar terminlarning ma‘no va funksiyasini saqlagan holda o‘zbek tiliga moslashtirishni ta‘minlaydi. Mazkur tadqiqot iqtisodiy va huquqiy sohalarda xalqaro huquqiy muloqotni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Adabiyotlar

1. Nida, E. (1964). *"Toward a Science of Translating"*.
2. Koller, W. (1992). *"Einführung in die Übersetzungswissenschaft"*.
3. Nord, C. (1997). *"Text Analysis in Translation"*.
4. O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasi. *"Izohli lug‘atlar"*.
5. Online huquqiy lug‘atlar va nemis-o‘zbek tarjima qo‘llanmalari.